

En fri og uafhængig Aand

Taler

Ludvig Kristensen Daa

Dato

17 mai 1847

Sted

Studentersamfundet i Christiania

1 Landsmænd Kamerater!

Det er idag tretti tre Aar siden en stor Dags Sol oprandt over vort Fædreland, dette Rige, som vi kalde det gamle Norge, hvad enten vi se hen til dets

- 5 Klippebygningens urverdenslige Oprindelse og kjæmpemæssige Styrke eller til dets oldhistoriske Minder og oprindelige Sæder. Den 17de Maj 1814 indtraadte dette gamle Norge paa en saa ny historisk Bane, at det i sin Statsform og Politik blev til det yngste Medlem af Europas Statssamfund

- 10 Det er altsaa siden denne store Omvæltning henrunden en tredje Del af et Sekel, eller efter almindelig Talebrug en Menneskealder, nemlig det Tidsrum, som hengaar fra at den ene Slægt overtager, som myndig og moden, Ledelsen af vigtige Anliggender og indtil den mæt af Dage og svækket af Arbeide forlader dette Styre for at tjene sine Børn og Efterfølgere enten til et opmuntrende
- 15 Forbillede paa hvad der er stort, ædelt og nyttigt, eller til et advarende Exempel om det som er smaasindet og daarligt.

En saadan Begivenheds Mindefest er en større Nytaarsdag, som vel er skikket til at fremkalde en Betragtning over hvorledes det tilendebragte Tidsrum har været

20 anvendt, og til at vække den endnu mægtigere Higen efter at kaste et Blik bag det dunkle Forhæng, som tilhyller for de Dødelige Fremtiden.

- Den Visdom, som ligger i Tidens Betragtning, har uden Tvivl aldrig af nogen Tænker været gransket med større Dybsind eller af nogen Digter fremstillet i en
- 25 herligere Glans end af vore Forfædre i deres Sagn om Nornerne. Disse trende helligste og skønneste Væsener i de gamle Nordmænds Himmel, tænktes at være Urd, vor Slægts ja alle Tings Moder, for hvis vise Blik Fortiden fremstiller sig med en faktisk Klarhed og en lidenskabsløs Rolighed, som tydeligen afbilder Aarsager og Virkninger og derigjennem forklarer den bestaaende Tilstands

inderste Væsen, ja lader os ane dens Tilblivelses uudgrundelige Gaade. Det var Verande, vort daglige Livs (Nutidens) trofaste Veninde, hvem vi skyldte alle Livets Glæder og som deler med os alle dets Gavn og Trængsler. Det var endelig den med overjordisk Skjønhed prydede og med aandelig Herskermagt bydende

35 Skuld, hvis evig vekslede Guddomsaasyn snart fremstiller sig som Haabet, Ungdommens udvalgte Brud blandt alle Tankens og Himlens Møer, som den Elskede, hvis Ynde aldrig visner og hvis Kjærlighed aldrig forlader, snart fremtræder i engleren Gestalt med Evighedens gaadefulde Marmorblik, og leder os med bydende Finger over den dunkle Bro, som adskiller Livet fra det

40 Hinsides. Derfor vare Nornerne Pligtens Gudinder, thi Forfædrenes Exempler og Fremtidens Gjengjældelse indeholde Formaninger, som ingen Daarlighed kan undlade at forstaa og intet Letsind tør foragte. Derfor vare de Verdenstræt, Ygdrasils, Opholdere, fordi det er i sin Fortid og evige Bliven, at Verden har levet og skal leve. Derfor vare endelig Nornernes Bud for Menneskerne

45 ubrødelige Urlove og deres Tilskikkelser en uundgaaelig Nødvendighed, thi ingen menneskelig Magt eller Godttykke formaar at tilintetgjøre Urdas Værk, som er den Tilstand, hvori vi begynde vort Liv og hvilket danner de Omstændigheder og Forholde, der bestemme enhver af vore Handlingers Form og Midler. Kuns vore Hensigter, vor Vilje har den sednere guddommelige

50 Religion løsrevet fra Nornernes Herredømme og skjænket Menneskerne som en fri Ejendom, som deres eget Hjertes og Aands helligste Skat, hvis Besiddelse hæver den Kristne til en højere Aandeligheds Himmel end den, hvori de viseste og dydigste af vore Odinske Forfædre formaaede at færdes.

55 Dersom vi altsaa anvende nogle Øjeblikke til at betragte vor Gjenstands Forhold til disse Tidens trende evige Former, da indeholder dette en rigtig Tanke og en norsk Tanke.

Det Værk, som grundlagdes den 17de Mai 1814, er i sit hele Væsen og Indhold

60 betegnet ved de tvende første Udtryk i det paa denne Dag udfærdigede Dokument: Norge er et frit og selvstændigt (eller uafhængigt) Rige. Undersøge vi derfor hvorvidt og hvorledes denne Frihed og Selvstændighed i det henrundne Tidsrum har været hævdet og udviklet, hvorledes vi i den nærværende Stund føle os tilmode i den, da vil dette Blik ogsaa give os den

65 sikreste Nøgle til Fremtidens Gaade. Dette Tilbageskue fremstiller hvad de Fædre have været, hvis Bane nu er endt, og vil lade os ane hvorledes den yngre Slægt skal blive, til hvem disse Ord henvendes, og som skal afløse sine Forgjængere.

Naar disse Begreber fri og selvstændig sammenfattes og anvendes enten om et Menneske eller en Nation, indbefatte de ikke blot Fraværelsen af Tvang, men tillige en Evne til Selvbestemmelse og uafhængig Bestaaen, der indeslutter i sig Originalitet i Tænkning og Beroen af sine egne Kræfter. Disse Egenskaber ere
 75 egentlig for store til at de i sin absolute Betydning skulde kunne tænkes hos noget Menneske, og til at de anvendte paa Folkeslag skulde kunde gjenfindes uden hos Barbarer og Vilde. Det er ved Forening og gjensidig Paavirkning at Humanitet eller højere Menneskelighed udvikles. Eneboerens fuldendte Selvbestaaen er derfor et overmenneskeligt Forsøg, der ender med et Resultat,
 80 som sætter ham paa et lavere Trin, end de af hans Medskabninger som følge sin Naturs Impuls. Iligemaade leder Nationernes Indestængen i sig selv, enten med Hensyn til Handel og materiel Samfærsel eller med Hensyn til Ideers Udvexling og Sæders Forandring, enten til den fuldkomne Stilstand i Udvikling, som efter Aarhundreders Forløb bemærkes hos de saakaldte Vilde, eller til den endnu
 85 modbydeligere Udartning af den menneskelige Natur, som hos Chineser og Japaneser vækker afvexlende Latter og Uvilje.

Men om end altsaa den absolute Frihed og Selvstændighed er et Fuldkommenhedens Maal, der aldeles ikke kan passe med den jordiske
 90 Tilværelse, er dog den relative Selvbestaaen, et Udviklingstrin hvortil enhver myndig Mand maa komme, der skal siges at have opfyldt sin Bestemmelse, og som enhver Nation maa opnaa, der vil erkjendes som saadan og vinde Agtelse som saadan.

95 Denne Tilstand indbefatter den højeste Udvikling af hvad vi kalde Civilisation. Den indeslutter i sig den nøjeste Forbindelse med og Kundskab om fremmede Nationer, saa at man ikke udelukkes fra nogen af Jordens nyttige og ædle Frembringelser og ikke bliver ukyndig om nogen Udvikling af den menneskelige Aand, som andensteds har fundet Sted. Paa den anden Side indbefatter denne
 100 Civilisationens Frihed og Selvstændighed en oprindelig Virksomhed hos enhver af Samfundets Medlemmer, som forhindrer at nogen kan befinde sig som blot Modtager, men enhver leverer sit Lands særegne Frembringelser og sin Folkeaands originale Skabelser til Bytte og Udvexling paa dette den hele Mennesklægts store Torv.

Denne Vexelvirkning er ikke engang en vilkaarlig Sag og en Fuldkommenhed, som alene vækker Beundring. Den er en Fornødenhed, en Nødvendighed.

Ligesom det Menneske i et Samfund, der intet Arbejde eller Produkt kan levere
110 til Udbytte, ikke kan faa sine Fornødenheder tilfredsstillede, uden ved sin
lykkeligere og virksommere Næstes Barmhjertighed, saaledes kan heller ikke en
Nation uden at frembringe saa meget, som udfordres til det nødvendige
Udbytte af Fornødenheder, vedligeholde den Stilling, som udkræves for
Fremskridt i den højere Menneskelighed og til borgerligt Velbefindende.

115 Vel ere de aandelige Goder af en ganske anden Art end de materielle, idet de
sidste ved at besiddes af En udelukkes fra alle Andres Nydelse, hvorimod
Kunskab lig Lyset og Ilden kan befrugte Millioner Aander uden at det uendelige
Væld udtømmes. Ligesaa lidet som Sollyset taber i Skjønhed for mit Øje ved at
120 falde paa Millioner Medskabningers, ligesaa lidet taber sig en Nations Kultur ved
at optages af tilgrænsende Folkeslag.

Imidlertid gjælder dog denne samme Pligt til at frembringe selvstændigt, og at
udbytte Sandheder imod hinanden af en anden Aarsag ligesaa meget om
125 Aandens Goder.

Den som alene optager og lærer hvad han hører hos Andre, er ligesaa lidet et
Menneske i Ordets egentlige Betydning, som de Dyr, hvis Efterlignelsesdrift
eller hvis instinktmæssige i Samfund udførte Arbejder vi beundre. Til at have en
130 fri og selvstændig Aand udkræves saa megen Originalitet og Selvtænkning, at
man kan give de almindelige Sandheder den Tillempling, som udfordres efter
de altid vexlende Omstændigheder og deraf fremgaar i Almindelighed vel ogsaa
en Opdagelse af noget Nyt, hvilket den omhandlede Nation da kan nedlægge i
Slægtens fælles Forraadskammer af Kunskab og Visdom, som et Vederlag for de
135 uvurderlige Goder, den deraf har øst.

Skulde vi betragte det industrielle og materielle Standpunkt, hvorpaa vort
Fædreland stod ved dette Tidsrums Begyndelse, undersøge, hvormeget det er
fremskredet i de mellemliggende Aar og afveje dets nuværende Vilkaar imod
140 andre Landes, vilde dertil alene udfordres et stort Værk, som det ikke engang var
mest passende at foredrage for denne Forsamling. Det vil være nok at stille sig
for Øje en Særegenhed ved Norges økonomiske Stilling, som er tilstrækkelig til
deraf at danne sig et almindeligt Begreb om dens Forhold til andre Nationers.
At Norges materielle Hjælpekilder vare forsømte, da Nationen erholdt sin
145 politiske Selvstændighed og at det endnu ikke har opnaaet det Standpunkt, som
sømmer sig en europæisk Nation, tør anføres som af alle erkjendt. At en saadan

sednere Begyndelse af Civilisationens Bane er et Tab for Forfædrene og for Nutiden, det føles og beklages af Enhver; men det er maaske ikke saa almindeligt indseet i hvilket Forhold disse Forsømmelser staa til Fremtiden. De bør nemlig betragtes som ubearbejdede Gruber af Velstand, der ville komme vor kyndigere og virksommere Efterslægt til Gode. Saalænge man om et Land kan sige, at dets Jordbund ved Dyrkning kan skjænkes en flerdobbelt Frugtbarhed, at dets mekaniske Tilvirkninger kunne tiltage mangefold, at dets underjordiske Skatte ikke engang ere bekjendte, ligger dette Land langt bortfjernet fra de nyere Nationers uforsonligste og maaske vildeste Fiende Pauperismen og Overbefolkningen. Et ubenyttet eller tildels nyt Land har endnu foran sig en lang Udsigt af glædelige Fremskridt, der ikke behøve at foruroliges af hine den borgerlige Opløsnings Menetekel upharsin, som den usynlige Haand allerede begynder at tegne paa de rigeste og stolteste Folkeslags Palads-Vægge.

Men vor konstitutionelle Historie frembyder ogsaa Ytringer af Nationens kraftige Virksomhed til at fremkalde en lykkeligere Tilstand for Næringsvejerne og det fysiske Velbefindende. Den hele Lovgivning i denne Materie er i det henrundne Tidsrum omstøbt fra at være den mest sneverhjertede og illiberale til at være en af dem, der aabne Dygtigheden, Fliden og Spekulationen det allervideste og frieste Felt.

Disse Ting ere almenbekjendte og at Alle vurderede som store Fordele. Os Studerende tilkommer det fornemmelig at spørge os selv om vi, som skulle regnes blandt Repræsentanterne for Nationens aandelige Udvikling, kunne trøste os med at dens aandelige Frihed og Selvstændighed i denne Menneskealder er gaaet fremad.

Vi støde her strax paa en Række af de mest storartede og velgjørende Foranstaltninger fra Statsstyrelsens Side, til at hæve Nationens Dannelse og til at give Aanden fuld Frihed til at udfolde sine Vinger imod ethvert ædelt og lovligt Maal.

Grundloven begyndte med umiddelbart med at frigive den politiske Diskussion i Tryk og til denne Emancipation, hvorefter endnu de fleste europæiske Nationer forgjæves længte, have vi nylig seet der føjes den maaske endnu vigtigere Frigivelse af den religiøse Overbevisning: af Retten til at dyrke den Højeste overensstemmende med Enhvers Samvittighed.

Men Staten har ikke ladet sig nøje med denne Bortfjernelse af Hindringer imod Folkets Udvikling. Den har ikke ladet Dannelsen forøvrigt skjøtte sig selv, tilfreds med og sikker paa at den menneskelige Natur af sig selv, gennem
190 Individernes egne Anstrængelser, skulde kunne opnaa Humanitetens store Maal. Det er almindeligt erkjendt at vort lille og fattige Folk har gjort forholdsvis mere for Almenoplysning og Videnskabeligheds Udbredelse, ja endog for selvstændige videnskabelige Forskninger, end noget andet. Naar vi ville undersøge hvad Regjering og Storting have gjort for Skoler, Universiteter
195 ja for Literaturen og Kunsten, behøve vi ikke møjsommeligen at sammenregne Budgetternes Bevillingstitler, ikke at lytte til hvad vore Venner og end mindre hvad vor egen nationale Forfængelighed kan ville sige os. Vi kunne efterse hvad Vidnesbyrd vore Indstiftelsers Uvenner, de Skudsmaale, som vore Medbejlere have aflagt, og vi ville finde at det overalt medgives, at der hos vor hele Nation
200 har levet en Aand, hersket een Samstemmighed ja en Begejstring for Videnskab og Oplysning, som af dens Dyrkere maa erkjendes med dyb Taksomhed og som vil udgjøre paa vore Fædres Grave et Minde uforgjængeligere end Marmor og Malm: thi det vil skjænke dem en mere dannet og lykkelig Efterslægt, som atter vil gaa længere frem paa den aldrig endende Bane.

205 En Menneskealder, tilbragt i Fred, formaar ikke at fremvise mere glimrende Sejrvindinger end disse, der ere vundne over Barbariet, vel ikke ved Blod og med Mod, men ved Arbejde og Opoffrelse af sanselige Goder.

210 Men til at staa blandt de andre samtidige Nationer, som et frit og selvstændigt Folk paa Literaturens og Videnskabelighedens Felt, udfordres mere end at være blot modtagende. En Nation, som flittigen lærer hvad Andre have tænkt, gaar i en agtværdig Skole, og vil maaske opnaa i Tidens Løb det Modenheds Vidnesbyrd, som ender Ynglingens Forberedelses Kursus. Men en saadan
215 Nation, uden Originalitet og selvstændig Frembringelse har i Literaturen intet Sted og i Videnskaben intet Navn. Den er som det enkelte Menneske, der modtager sine Ideer og Forestillinger fuldfærdige fra en Mester, en Overmand eller maaske en Modejournal, skikkelig saalænge den er i skikkelige Menneskers Selskab, thi selv formaar den endnu ikke at lede sig frem paa Vejen, som den
220 tankeløst følger efter som Andre gaa forud.

Ville vi undersøge om Normændene formaa at være et aandelig selvstændigt Folk, da kan der om deres aandelige Hjelpekilder uden Tvivl siges det samme som om deres materielle Resurser, at de ere store og endnu for den største Del

aldeles ukjendte og ubenyttede. Vi bebo ikke et af de store eller end mindre største Lande, men vi kunne uden Overdrivelse sige, at vi leve i et af de mest storartede Lande paa Jordens Overflade. Vi kunne aldrig haabe at denne Landstrækning vil fostre et talrigt eller et mægtigt Folk, men denne herlige
230 Natur vil heller aldrig, det kunne vi haabe med en rimelig Fortrøstning, avle en smaasindet Slægt. Ikke blot at disse vore Omgivelser ere saa stolte og saa forskellige fra de, hvori andre Folkeslag leve, at de maa paatrykke endog den sløveste af os et Ejendommelighedens Stempel, selve dette Klimats Strengthed, denne Stenmassens Goldhed maa lære os at Vejen til Lykke og Berøm ikke for os
235 kan være Blødagtighed og forfinet Luxus, men at de evige Aandens Skatte maa eftertragtes, som ledsage Mennesket i Ørkenen, opløfte ham fra trange Livsvilkaar og som han tager med sig, naar den hele Sanselighed forvandles til Muld og Støv.

240 Vort Folk har ogsaa fra de ældste Tider været tillagt en Egenskab, der hos Barbaren og den Vilde vækker Latter ja er vel endog en Hindring for Udvikling, men som, naar den er forenet med Kundskab, bliver en Moder til store og prisværdige Handlinger. Jeg mener National-Stolthed eller Følelse af Landets Storartedhed og Stræben efter at leve denne værdigt.

245 Den, der i sin Detalj vilde undersøge hvorvidt Folkets og Landets Ejendommeligheder hidindtil have udpræget sig i selvstændige videnskabelige og kunstneriske Frembringelser, maatte dertil atter behøve en Udførlighed, som Leiligheden ikke indrømmer samt eje en Tillit til egen Dom og have en Oversigt
250 over Tidens Foreteelser saavel hos os selv, som i andre Lande, hvilken jeg ikke besidder. Det maa derfor være nok at paapege at de Norske i den forløbne Tid have villet være en egen, selvstændig og ejendommelig Nation i aandelig Retning og at de have grebet til det rette Middel til med Guds Hjælp at blive det.

255 Da vi begyndte vor politiske Selvstændigheds Tidsrum var vort Sprog dansk, vor Literatur en Gren af den danske og vor aandelige Særegenhed var for den øvrige Verden en ukjendt ja uanet Ting. Under mange Kampe og flere Forsøg i forskellige Retninger er nu derimod et stort Resultat vundet, som er hint ganske modsat: vi ere erkjendte som en egen Nation, med Beføjelse til at udvikle
260 os vort eget Sprog, og til at fremstille vore Aandsprodukter for Verden som en egen Literatur. Vi behøve ikke længer at spørge om dette eller hint Udtryk vil vorde godkjent i den fælles sydlige Hovedstad, ville vi have det til vort, saa er det dermed retfærdiggjort. Man spørger ikke længer om denne eller hin Ide vinder

265 Anklang ja forstaaes sønden for Skagerak, tilhører den vore Hjerter, da har den
Borgerret i vor Literatur. Denne bliver en Gjenstand for vore Naboers Kuns-
kab, om de ville granske den, men den staar ikke længer under deres Herredømme.

Ved siden af denne Vilje til at fremtræde som en særegen national
270 Ejendommelighed, gaar ogsaa kjendeligen gennem det norske Bogvæsen en
Stræben efter at behandle fædrelandske Emner, efter at være en nyttig og
oplysende Literatur for Folket. Rigets Lovgivning, Folkets Historie og gamle
Sagn, Landets naturlige Beskrivelse have altid staaet øverst blandt Gjenstandene
for norske Forfatteres Skrifter og altid indtaget den højeste Interesse hos Folket.
275 Saalænge saaledes Nationen er uadskilleligen sammensluttet med sin Literatur
og dens Dyrkere, maa denne nødvendigvis ogsaa blive national, thi Folket
forlader ikke sig selv. Det er ligesaa sent i at antage fremmede Moder som dets
praktiske Aand vil være uimodtagelig for de kuns ved Studerlampen fødte Ideer,
der i Livet ikke kunne ytre nogen Indflydelse. Skulde man vove at ytre nogen
280 mening om den norske Aands Frembringelser i det Hele, maatte det vel nærmest
blive, at den har leveret mindre end man kunde ventet, ikke alene at den havde
leveret forholdsvis slette Ting eller beskjæftiget sig med Gjenstande, som heller
burde været urørte. Der viser sig maaske her som ellers i Landet Spor af vel ikke
Armod, men indskrænkede Livsvilkkaar, men man vil heller ikke ofte have at
285 beklage at Rigdomme have været bortsløsedede til fordærvelige Øjemed eller usel
Tant.

Men ligesom denne europæiske Erkjendelse af Norges nationale Selvstændighed
forsaavidt er en stor Fordel, som vi herefter komme til at beholde alt hvad der er
290 vort, saaledes vilde den ogsaa blive til det modsatte af Ære, dersom det om
nogen Tid befandtes at denne vor National-Ejendom var for Intet at regne. Vi
møde her en Hindring der synes at være af den mest ueftergivende og
ubetvingelige Art, idet vort Folk tæller mindre end halvanden Million
Indbyggere imedens de mere berømte europæiske Literaturer ernæres af og igjen
295 befrugte Folkeslag paa nærved halvhundrede Millioner. Det er klart, at hvis det
enkelte Menneske eller nogle faa Videnskabsmænd prøve paa, at omfatte Alt i
Videnskabernes Rige, maa Forsøget nødvendigvis ende med at man bliver Intet,
det vil sige en Eftersnakkelsesmaskine af Resultater, hvis Aarsager man ikke
fatter, og at en saadan Literatur blev et nødtørstigt Sammendrag af nogle faa
300 Forberedelses Kunskaber, der ikke vilde lede til at Folket i nogen Retning kom i
Nivo med de store Rivaler, der kappes om Rangen paa Videnskabernes ædle
Stridsfelt.

305 Vi have imidlertid været Vidne til Opkomsten og Udviklingen af, ja vi befinde
os nu midt i den endnu ufuldendte Kamp for en anden Forestilling, som
frembyder de skønneste Forhaabninger om at den Hindring for den norske
Nations aandelige Selvstændighed, som ligger i dens Faatallighed og dens ringe
Lod af Jordens Rigdomme, skal kunne i nogen Mon afhjælpes. Det er sandt at vi
310 udgjøre som Normænd et Folk paa mindre end halvanden Million Mennesker,
hvilke øjensynligen ikke formaa at bearbejde alle Tankens uendelige Gruber og
Skatter. Men vi Norske udgjøre, som Del af den skandinaviske Stamme, et
Folkefærd paa henved otte Millioner, der ere forbundne ved Naboskab, ved
gjensidigen forstaaligt Sprog, ved Religion og ved Stræben efter at gaa fremad
315 paa Humanitetens Bane.

Derfor vil Ideen om disse Nationers fostbroderlige Samvirken til et aandeligt
Formaal, fordoble den størstes Kræfter blandt dem og mangedoble de mindres.
Den vil tjene til et Værn for disse vore Nordlandes Folkeejendommelighed imod
320 det fristende Hang til at efterhærme de mer udbildede Former, som man
iagttaget hos større Nationer, men som desuagtet maaske ikke passe saa
fuldkommen paa vor. Den vil sætte os i et Vexelvirknings og Kapnings Forhold
til Naboer, hvilke vi dog kunne have noget Haab om at ligne i enkelte
Retninger, om ikke i alle.

325 Denne skandinaviske Ide har som alt hvad der aabner en ny Udsigt, bryder en
ny Bane, kort er visselig stort, fundet Modstand. Thi det som er Smaat behøver
længere Tid til at fatte den ny Retnings Aarsager og Følger, ja tænker sig vel
endog at dets Lys maaske kunde vorde fordunklet i en stærkere Glans. Men vi
330 behøve ikke at frygte for denne Ides Levekraft. Den tilhører Nutiden, der kan,
som sit ædleste Barn, fremstille det almenmenneskelige Broderskab og den
internationale Samfærsel, der begynder at give Plads for en machiavellistisk
Politiks træske Planer til Naboers Ødelæggelse og disses egne vilde Kampe til
den hele Humanitets Fordærvelse. Den skandinaviske Ide har et endnu mere
335 umiddelbart Fodfæste, den er erkjendt som en Nødvendighed af Norges
Videnskabsmænd, den er optaget som et stort Haab og en herlig Sag af Norges
studerende Ungdom. Altsaa, Fremtiden er dens!

Men til at være en fri og selvstændig Mand udfordres mere end at kunne være
340 det og at ønske at være det. Alle Tiders Erfaring viser at Mennesket har betjent
sig af sine aandelige og legemlige Kræfter ikke blot til at hævde sine egne

Rettigheder, sin egen Selvstændighed, men ogsaa til at angribe sine Brødres, til at erhverve sig Herredømme over dem. Denne vilde Drift aabenbarer sig paa
345 ethvert Historiens Blad i ærgjerrige Statsstyreres Krige og Angreb paa andre fredelige Folkeslag. Heraf udspringer den Nødvendighed for enhver, som enten for sit Folk eller alene for sin Person vil realisere Selvstændighedens Ide, at han maa være beredt paa dens Forsvar imod de Angreb, som ingenlunde ville udeblive. Derfor bliver Forsvarsværket en saa vigtig Gjenstand for enhver
350 Statsstyrelses Omsorg, derfor blive Mod og Tapperhed Borgerdyder, uden hvilke man ikke kan erkjende at Fædrelandssind raader hos et Folk og uden hvilke det ikke kan fortsætte sin Bestaaen, naar Farer true og Angreb komme.

Men det er ikke alene i Krigen at Lysten til Herredømme og Tyrani søger at
355 gjøre sig gjældende. Det er ikke blot udenlandske Fiender, som forsøge paa at underkaste Menneskeaaen sine Herskerbud. Ogsaa i de tilsyneladende mest jævne og borgerlige Forholde er det ene Menneskets Rettigheder og aandelige Selvstændighed udsat for Anfægtelser af det andet; thi midt under Freden stræber det ene Menneske at gjøre sin Vilje til de andres ubetingede Lov. Vel er
360 det antaget at det fornemmeligen er Slagmarken, Revolutionerne og de blodige Forfølgelser, der fremkalde Mod og hårde Karakteren. Vistnok tror man i Almindelighed, at om end andre menneskelige Evner under Fredens Velsignelser og ved Civilisationens forædlende Indflydelse udvikles til den højeste Fuldendelse, saa svækkes under saadanne Forholde dog den egentlige
365 Karakterstyrke, dette Mod, som udgjør det mest poetiske Element hos Oldtidens store Heroer. Maaske! Thi vor Tid fremviser rigtignok mange Vidner paa dens Menneskers Svaghed, deres Dukken under for Stormen, ja for den ringeste Modvind og den frembyder sjelden Exempler paa disse romerske Sjele, som vel kunde knækkes, men ikke bøjes! Vel muligt endog at hvad vi kalde Mod
370 og Kraft, vilde en mere barbarisk, men ogsaa stærkere Stamme kalde Eftergivenhed eller endog Svaghed. Men ogsaa de civiliserede Nationer maa erkjende Nødvendigheden af Støhed, Kraft og Mod i Karakteren, dersom der skal blive Tale om aandelig Selvstændighed og fuldkommen Mandighed. Man kan vel erhverve sig en vis Grad af videnskabelig Uafhængighed endog i et
375 despotisk Land og omgivet af de mest tyranniske og intollerante Mennesker. Thi den menneskelige Tanke kan skjule sig for sine Fiender, naar den ikke formaar at forsvare sig imod dem. Men om en fri borgerlig Tilværelse, hvor man ikke alene kan tænke som man vil, men ogsaa ytre sine Tanker og indrette sine Handlinger efter sin Overbevisning, kan der ikke alene kun blive Tale i et frit
380 Land, men endog kuns hos en modig og kraftig Mand i et frit Land. Det

civiliserede Menneske i et politisk frit Land har ogsaa Maader til at øve sin Lyst til at erhverve Herredømme og til at forfølge dem, der ville unddrage sig dette. Den som i de Forenede Staters Republik ytrer en Mening om Negerslaven, som
385 er ubehagelig for den herskende Majoritet, har en ligesaa god Chans til at miste sit Liv, som den der gjør det i Rusland. Den, som trodser saadanne Farer, erhverver sig derfor, midt i Freden og omgivet af republikens store Løfter om Menneskerettigheder og Frihed, en ligesaa velfortjent Laurbærkrone, som den der skrider i et Slag. Og heller ikke vil Channings og Quincy Adams's Navn
390 blive mindre i Historien end deres, som med sit Blod erhvervede den vestlige Halvkugle Uafhængigheden.

Men Mennesket har Goder foruden Livet. Livet er endog for Mange et tvivlsomt Gode, som de gjerne gave Slip paa, naar det fordredes paa en Maade, der stemmede med Pligtens og Ærens Lov. Der findes derfor flere Midler til at true og tvinge en Borger af en civiliseret Stat, foruden den at berøve ham Livet, og de, som ville herske, forstaa at udfinde dem. Derfor er det endog i saadanne Fredens Dage, som Norge nu har nydt, fornødent at Forsøgene skulle træffe paa Mænd, som have Mod til at møde disse Onder, der ikke bør ansees som
400 foragtelige og smaa; de ere jo de største, som Angriberen kan tilføje, og den største Kraft, som kan vises under disse Forholde, bestaar i ikke at ræddes for Anfaldet men at drive det tilbage, uden Hensyn til de Tab af timelige Goder, som deraf kunde blive en Følge.

Vort Fædreland har i denne Selvstændighedens første Menneskealder ikke alene nydt en tilsynelatende Fred, saadan som den, hvori en stor Hovedstad jubler, imedens en uforsonlig Skare af Fiender lurar i ethvert Tagkammer og i enhver Kjælderbolig paa Lejlighed til at kaste sig over de Geleder af Bajonetter og de Rader af Kanoner, som holde den i Tømme. Vi have ikke nøde den Ro, som
410 Vulkanens Naboer føle, medens de underjordiske Kræfter slumre. Norges Fred har ikke været i Navnet alene et Voldsomhedernes Ophør, medens Partiers vilde Kampe have sønderslidt Borgernes Hjem. Vi have virkelig levet i en Menneskealders indvortes og udvortes Ro imellem vore Fjelde. Vi have kuns i denne Fortid hørt Trusler om Farer eller Mistanker, som lærte os at være paa vor
415 Post, og som ogsaa fandt Folket ja endog os Ungdommen beredt, hvorom denne Dags Fest er et historisk Minde. Faren selv have vi dog ikke behøvet at møde.

Det forsvundne Tidsrum bør derfor fremstille sig for Nordmandens taksomme

Blik, som det glædeligste, det herligste Blad af Fædrelandets Aarbog, som en
Udviklingens og en Fremblomstringens Tid, skjønt endnu neppe Modningens
er opnaaet. Det nærværende Øjeblik kan derfor nydes uden bitre Minder, ja
hvad der endnu trøsteligere, uden mørke Anelser. Der er intet i vor Tilstand,
425 som antyder Forfald, Ælde, Udlevethed, Udtømmelse. Tvertom viser sig overalt
for vort Blik en Fremadskridning, som endnu ikke har truffet sin naturlige
Grænse, ja som netop nylig har begyndt at føle sin raske Fremdrift.

Meget staar endnu tilbage for den aandelige Selvstændigheds Hævden, men
430 Lysten og Kraften til at gaa fremad spores og paa dem ville vi stole. Vi ville med
en rolig Fortrøstning overlade os til Haabet om at den Frihed og
Selvstændighed, som blev proklameret den 17de Maj 1814, udgjør Nationens
naturlige Løsen, der retteligen forstaaet og mandigen anvendt med Guds
Velsignelse, vil føre os til Held. Vi ville med dette Valgsprog saa frejdigen møde
435 Fremtiden, at vi kunne sige som Skjalden lod Nornen Skuld i det han tænkte sig
at den tegnede vort Broderfolks Skjæbne paa sit dunkle Skjold,

Skrif farorna skrif døden,

440 Men skrif ei trældom blot!

Derfor ville vi indeslutte Fremtidens Haab og Skuldas Forjættelser i Ønsket om
at Norges Drot altid maa hævde Rigets Selvstændighed imod udenlandsk
Magtsprog og fremmed Overlast, at han i Forening medd det fri Folks Udvalgte
445 fremdeles vil pleje og udvikle den borgerlige Frihed og Selvstændighed og at hver
Norges Mand maa værne om sit eget Hjemms Fred ja hvad der er end vigtigere om
sit eget Hjertes og sin egen Aands Frihed og Selvstændighed.

Og derfor for hver Norges Søns Frihed og Selvstændighed et Hurrah!
450

455 **Kilde**
Den norske Rigstidende, 19. og 20. mai 1847

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/en-fri-og-uafhaengig-aand>